

Emparaulant la ciència

UIBCongrés

Congrés té nom de dona
2020

**Fundació
Universitat
Empresa**
de les Illes Balears

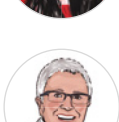

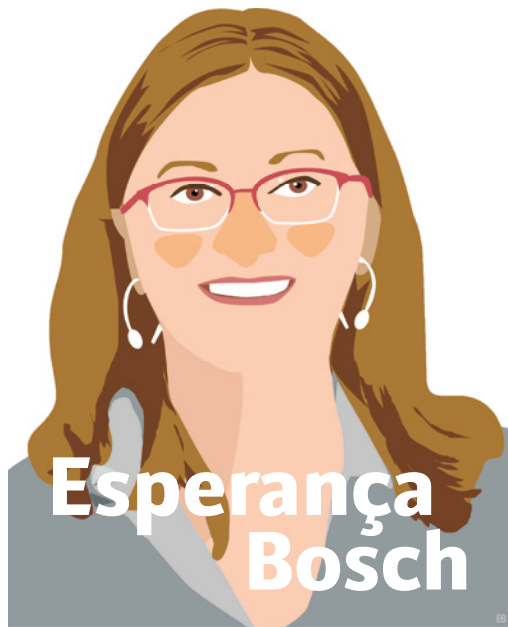
Universitat
de les Illes Balears

¹Organització de Congressos
Fundació Universitat-Empresa
de les Illes Balears

Índex

		Pàgina
	Esperança Bosch.....	2
	Antònia Mas.....	4
	Maria Antònia Jiménez.....	6
	Francesca Salvà.....	8
	Rosa Isabel Rodríguez.....	10
	Rebeca Méndez.....	12
	Maria Llompart.....	14
	Isabel Aguiló.....	16
	Berta Artigas.....	18
	Carolina Sitges.....	20
	Susana Simal.....	22
	Mercè Gambús.....	24

Organitzadora del IV Congrés Internacional de l'Associació Universitària d'Estudis de la Dona

Professora Titular del Departament de Psicologia Bàsica de la UIB

«El feminisme dóna pautes per fer una anàlisi crítica del món»

En quin moment vàreu decidir emprendre una formació i tasca d'investigació sobre gènere?

Jo ja vaig entrar feminista a la Universitat i, quan vaig tenir l'ocasió, vaig començar la recerca en aquestes temàtiques, ja farà més de trenta anys. Quan vaig optar a la primera plaça de titular d'escola universitària, vaig proposar que la meua lliçó magistral fos sobre la misogínia medieval i, des d'aquell moment, vaig fer una línia de treball i recerca en gènere. Poc a poc, s'hi varen afegir companyes, i ara ja fa molt de temps que tenim el grup d'investigació d'Estudis de Gènere.

Des que vàreu començar fins ara, com descriuiu l'evolució del feminisme en aquests anys?

En l'àmbit acadèmic, de cada vegada hi ha més professores joves compromeses amb els estudis des de la perspectiva de gènere i amb el feminisme. També hem evidenciat un altre fet: quan oferim una formació en gènere, les aules s'omplen de gent. Això demostra que l'alumnat té interès per saber d'aquest tema, adquirir una certa formació en violència de gènere i saber de feminisme. Des del punt de vista social, crec que vivim un moment d'auge del feminisme com a moviment. Però, en el moment en què trobam una evolució, també veiem una reacció i amenaces al feminisme des de diversos sectors. Tot i això, crec que el feminisme està fort, que és resistent i ho té clar. Prova d'això són els darrers 8 de març internacionals, a més de moviments com el #MeToo.

Com definiu el terme «gènere»?

El que entenem nosaltres per sexe té bàsicament les arrels en el dimorfisme biològic, mentre que el gènere és una concepció cultural que, tot i que es construeix a partir del sexe, té forma social. El gènere és allò que converteix les dones en femenines i els homes en masculins. Tot allò que és cultural és après, i tot

allò que és après es pot desaprendre. Tot allò que fa referència al gènere té a veure amb la idea que els vells patrons culturals poden ser modificats. El gènere es pot rompre, millorar i modificar. El concepte de feminitat evoluciona, el concepte de masculinitat també, i, com que és cultural, és aprenentatge, i, com que és aprenentatge, és canviant.

Quins àmbits de recerca dels estudis de gènere han assolit més importància?

L'àmbit de recerca més freqüent que teníem al nostre entorn era la violència en el marc de la parella o exparella, que és allò que la llei espanyola preveu a la Llei orgànica de protecció integral contra la violència de gènere, l'any 2004. A la Universitat també fem feina amb els casos d'assetjament sexual, ja que és un tema molt important, i hem dissenyat un protocol per poder tractar aquests temes. A més, treballam en temes de sensibilització.

Per altra banda, allò que coneixem com a assetjament de carrer és un gran tema de debat, per fer feina i conèixer millor. Això va des de les floretes, que són comentaris no demanats d'algú desconegut envers una dona, fins a l'assetjament o sentir-se amenaçada a certes hores de la nit. També ens preocupa tot allò que té a veure amb el tema de la pornografia, ja que els joves la conceben com una mena d'escola de sexologia, i això propicia que la cultura de la violació estigui molt més present del que hauria de ser en ple segle XXI.

Les dades actuals que coneixem sobre violència de gènere què ens indiquen?

Ens fan veure que actualment és un problema sense resoldre, ni a l'Estat espanyol ni en l'àmbit internacional. És veritat que hi ha xifres que semblen tenir una lectura en positiu, i és el fet que augmenta

el nombre de denúncies. No obstant això, la violència de gènere és un aspecte que, com a concepte, és molt visible, però, per una altra part, les víctimes són molt invisibles: perquè no ho denuncien fàcilment, perquè moltes vegades la dona creu que el comportament de la seva parella de voler-la controlar, tenir-la sotmesa o fins i tot humiliar-la forma part de la vida en parella, o perquè creu que aquests comportaments tenen a veure amb l'amor, amb exemples tan clars com la gelosia. És un tema amb el qual hem de continuar investigant, lluitant, i millorar-ne la legislació.

Els mites de l'amor romàntic continuen presents en la convivència?

Sens dubte. L'amor romàntic continua essent un pont que pot derivar en violència de gènere. No sempre passa, però pot passar. I pot passar perquè genera unes expectatives absolutament irrealistes, a causa de tot el procés del que anomenem socialització diferenciada: allots i allotes aprenen d'una manera diferent allò que és estimar i allò que significa ser estimats. Tota aquesta idea que l'amor és una dedicació incondicional és present a la literatura, la televisió, al cinema o a la música, i continua propagant una idea falsa d'allò que significa estimar lliurement, i constitueix un «pont» envers la violència de gènere.

Creieu que els rols de gènere encara afecten l'elecció que fan les al·lotes i els al·lots de les carreres que volen estudiar?

Totalment. Això es coneix com a segregació horitzontal, i encara és ben present: encara hi ha estudis que estan molt feminitzats i d'altres de molt masculinitats. I això no té res a veure amb les intel·ligències, ja que estan repartides individualment i no per gèneres. Té a veure amb una socialització diferenciada i amb una sèrie d'estereotips i de creences molt arrelades.

Vàreu formar part del comitè organitzador del IV Congrés Internacional de l'Associació Universitària d'Estudis de la Dona, el tema central del qual era «Els feminismes com a eines de canvi social». Què recordeu d'aquell congrés?

Ja fa uns anys, però va anar molt bé. Record que poguérem publicar-ne les actes més endavant, i això va permetre estendre tot el que hi vàrem debatre i de tot el que tractàrem. També en record la confirmació que els estudis de gènere i la seva introducció en la Universitat en les diferents disciplines ja aleshores crèiem que era fonamental i que podríem empènyer el canvi. Encara ara ho mantinc, ja que és una manera de reflectir l'àmbit acadèmic en la societat, i viceversa.

Quines eines ens pot donar el feminisme per que les estructures de poder patriarcal canviïn?

El feminisme dona pautes per fer una anàlisi i tenir una visió crítica del món; ofereix eines per analitzar la realitat fora dels cànons tradicionals. El feminisme no és només una teoria política, sinó també una acció social, una lluita que genera cadenes de solidaritat, d'ajuda i compenetració entre dones. I això és la gran força: que entre totes aportem mirades, eines i maneres d'adaptar-nos a la realitat. La lluita feminista té tres-cents anys d'història; ha passat per tres onades i avui dia vivim la quarta. Cada etapa genera la seva pròpia agenda, les seves prioritats i la seva manera de lluitar.

Quins projectes de futur us plantejau? Dedicareu més temps a la docència o a la recerca?

En principi, tinc previst continuar compaginant docència i investigació. Per una altra part, tenim en marxa un projecte d'investigació que estam a punt d'acabar i en volem començar un altre quan hàgim acabat aquest. També continuaré fent docència sempre relacionada amb la violència de gènere, tant perquè m'agrada com perquè és la meva obligació tractar aquest tema tot el temps que calgui.

Quan parlem de feminisme, pensam en referents com Simone de Beauvoir; pensem en les sufragistes, en Clara Campoamor o Victoria Kent. A més d'aquests referents, podríeu dir el nom d'algun referent que no sigui tan conegut per l'imaginari popular?

De l'àmbit acadèmic, jo destacaria la lectura de Celia Amorós, ja que ha il·luminat moltíssim a moltes feministes de la meua generació i de generacions posteriors. Celia Amorós és filòsofa; ha escrit llibres fonamentals sobre el patriarcat, el feminisme, sobre la història del feminisme, sobre tot allò acadèmic que ens ha nodrit. És una dona lluitadora, que observa molt i que ens dona eines per entendre el món amb una nova mirada, i jo crec que això és imprescindible en l'acadèmia. És un referent indiscutible a l'Estat espanyol i a l'Amèrica Llatina.

Directora de la conferència Internacional SPICE 2017

Professora titular del Departament de Ciències
Matemàtiques i Informàtica de la UIB

«Les dones són un punt de vista indispensable en la informàtica»

Margalida Jorquera

Com decidíreu ser investigadora? Com vàreu arribar a aquest punt?

Quan vaig acabar la carrera d'Informàtica, era a la Universitat Autònoma de Barcelona. Vaig començar a fer feina per a una empresa privada alemanya de renom, Siemens. Als directius, els agradava que passàssim un període de temps en la seu central de Munic i hi vaig estar quatre mesos. Estava molt satisfeta amb la feina que feia, però tenia ganes de tornar a Mallorca. Mentre era allà, varen venir per un tema puntual uns companys de la carrera que feien feina a la UIB, i em varen dir que just es començava a muntar la carrera d'Informàtica a les Illes i que necessitaven gent. Em va costar entendre què implicava fer recerca, així com trobar un director que em guiàs i m'ajudàs. Crec que això era perquè tots els catedràtics que hi havia en aquell moment provenien d'altres titulacions, ja que la carrera era relativament nova. A mi m'agradava fer un tipus de recerca aplicada i em va costar bastants d'anys encaminar-m'hi. Des del moment en què ho vaig descobrir i que em va anar bé, devers l'any 2000, em trob més estabilitzada i estic molt contenta amb la meva tasca investigadora.

Com creieu que millora la informàtica les necessitats dels negocis i la satisfacció dels usuaris?

Molt i en tots els àmbits. Crec que la informàtica ajuda molt a millorar les necessitats dels negocis i ofereix, cada vegada més, serveis nous. Per exemple, el fet d'introduir la tecnologia 5G ens permetrà d'accedir informació de manera quasi instantània a través de les múltiples aplicacions existents i accessibles des dels telèfons mòbils, des de qualsevol punt. Amb els sistemes de conducció autònoma dels cotxes i amb els temes de les ciutats intel·ligents, també veurem canvis importants a les ciutats. Pel que fa a les relacions de

la tecnologia amb el que s'anomena Internet de les coses, veurem grans canvis a casa nostra, en la manera com interactuarem amb els aparells electrònics i electrodomèstics, i també amb la roba que ens posarem i els dispositius que incorporaran.

Com és ser dona en un món ple d'homes, com és el cas de la informàtica?

Un cas estrany, encara. A cada examen, cont el nombre de dones que hi ha dins l'aula i el percentatge mai no és superior al deu per cent; de vegades, fins i tot inferior al cinc per cent. El món de les enginyeries és ple d'homes. Crec que si al món de la informàtica perdem les dones, perdem un punt de vista femení, una percepció diferent, que és indispensable en tots els avenços. A l'hora d'incloure segons quines necessitats o particularitats als productes, hi ha poques dones que ajudin a identificar els requisits dels usuaris. A més, el punt de vista del disseny també pot canviar en funció del gènere. Però, com que som poques, no hi tenim gaires oportunitats de col·laborar. Jo basaria tots els esforços perquè, des de ben petits, es lluiti per una igualtat real de gènere. Crec que no els oferim prou aquest camí, ja que estructuralment no som diferents.

Som conscients dels perills que té l'ús de les noves tecnologies i de les xarxes?

No ho som prou, independentment de l'edat que tinguem i del nostre gènere. Si tenim el mòbil amb GPS, estam geolocalitzats a tots els efectes. Si utilitzam el WhatsApp i conversam amb els nostres contactes, totes aquestes converses queden emmagatzemades i es podrien recuperar i utilitzar en qualsevol moment. Si pujam fotos a Instagram o a Facebook, ho fem públic. Així com som conscients que en el món real hi ha estafes, també pot passar en el món digital: a l'hora de fer transaccions econòmiques, de proporcionar

dades a aplicacions quan les instal·lem al mòbil, quan acceptam avisos sense llegir-ne la lletra petita... En general, crec que hi ha un desconeixement bastant fort respecte de la compartició real que fem avui dia de les nostres dades i de la nostra imatge, i es pot arribar a saber quasi tot.

El fet de tenir programari i aparells més desenvolupats ens ha fet més peresosos o fa perillar llocs de treball?

Crec que en cap cas la tecnologia no fa perillar els llocs de treball, però sí que és cert que canvien els perfils professionals, el tipus de feina que fa la gent, i la tendència és que la feina sigui de cada vegada més especialitzada. Crec que una feina altament qualificada és més desitjable i, si podem tenir automatitzacions de programari que facin una feina rutinària, que normalment mai no són agradables per a la persona que l'ha de fer... A més, per poder arribar a tenir un robot que faci aquesta feina rutinària, abans haurem creat molts de llocs altament qualificats per configurar i dissenyar aquests «substituts». No llevam mà d'obra, la reconvertim en feina altament qualificada. Hi haurà llocs de treball que es «perdran» i d'altres de nous que apareixeran.

Vàreu dirigir el congrés SPICE. Quins records en teniu?

En tinc molts bons records. Reunir la comunitat d'investigadors de la teva àrea de recerca i descobrir-los la teva terra i el teu entorn és molt gratificant. El que realment recordes d'un congrés és com t'han tractat, com ha estat l'entorn, el menjar, i com han estat les activitats paral·leles que s'han organitzat. La nostra comunitat, el clima, la gastronomia i l'ambient fan que la ciutat de Palma sigui un entorn molt agradable per al congressista; els agrada molt venir a Palma. Utilitzar eines en línia com l'Skype o d'altres pot ser útil per a reunions puntuals, però no és el mateix. Per altra banda, l'experiència amb UIBCongrés va ser molt bona. Ja havíem fet altres esdeveniments amb ells, i la seva experiència acumulada a través de tots els congressos i activitats que organitzen fa que ho tinguin tot controlat i que tot surti bé. Crec que la seva ajuda és molt necessària, ja que un investigador no coneix ni pot controlar tots aquests temes.

Per què és tan difícil accedir al món de la recerca?

En primer lloc, perquè no hi ha gaires beques per fer recerca; la majoria són d'àmbit estatal i és un món molt competitiu. A més, els grups de recerca petits estam en desavantatge respecte dels grups que són grossos, ja que, a l'hora d'avaluar el currículum global del grup, els grossos tenen molts més recursos i solen generar

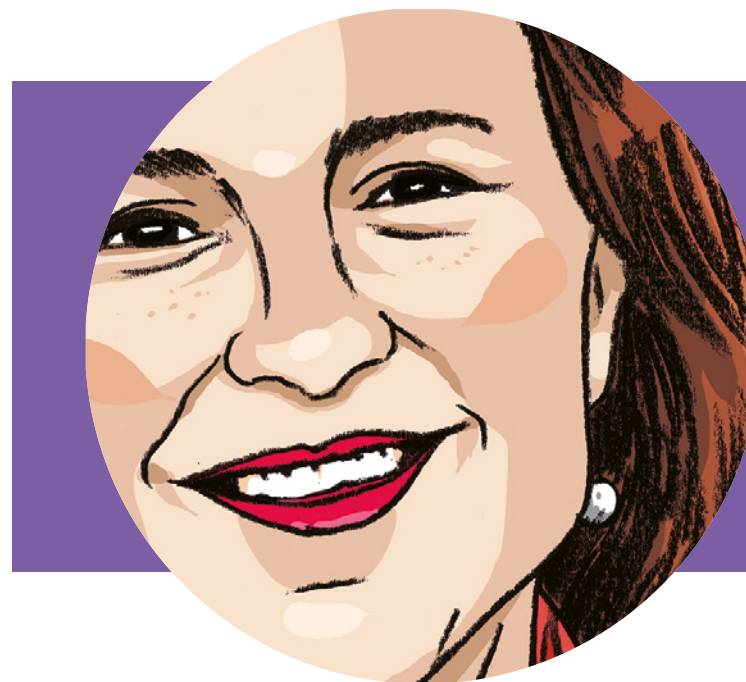
més resultats. És difícil per a un jove investigador accedir a alguna d'aquestes beques o a una plaça d'un departament per fer-hi d'ajudant. I, quan les tenen, són uns llocs de treball per a un període determinant, i quan s'acaba, el futur és incert perquè no hi ha garantia de progrés.

Com veieu personalment l'evolució actual de lluita pels drets de la dona?

De cada vegada anam una mica més bé, tot i que poc a poc. No fa tants anys, la dona no tenia accés a la Universitat ni a votar; no podia compartir la seva vida amb qui volia; no podia fer feina a segons quins determinats entorns perquè no estava ben vist... Actualment, l'entrada de la dona a la Universitat s'ha igualat, però l'accés a les posicions de responsabilitat directives que puguin decidir encara és molt inferior al cinquanta per cent. Som una ferma partidària que en cap moment no s'hagi de triar una persona en funció del gènere, sinó de la seva professionalitat i dels seus coneixements.

En quins projectes futurs treballau darrerament?

Estam immersos en projectes del pla nacional i relacionats a aplicar principis del pensament *Lean* i pràctiques àgils a la manera de fer feina en desenvolupament de programari. És a dir, a veure com el pensament *Lean* i els mètodes àgils, que ara estan tan de moda, poden ajudar a canviar per a bé la manera de fer feina de les empreses.

Organitzadora del 7th International Conference on Meteorology and Climatology of the Mediterranean

Professora titular del Departament de Física de la UIB

«M'apassiona fer recerca per transmetre-la a la societat»

Per quin motiu vàreu decidir dedicar-vos a la investigació?

Jo no sabia què era la investigació fins que vaig arribar a la UIB. Quan vaig acabar a l'institut volia estudiar alguna cosa relacionada amb la meteorologia i em varen aconsellar d'estudiar Física. Quan vaig acabar la carrera, em vaig adonar que continuar fent recerca en el camp de la meteorologia era el camí que més m'apassionava, i avui en dia puc dir que estic molt contenta de continuar fent recerca en aquest camp que tant m'agrada.

Com a investigadora heu treballat a l'Agència Estatal de Meteorologia (AEMET), l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats (IMEDEA), i vàreu estar també a la Universitat de Delft (Holanda), a més de la UIB. Quin record teniu de les estades en aquests centres i què era el que més us agradava?

Aquests res llocs no tenen res a veure entre si. A AEMET, es fa una recerca més aplicada a la societat (des d'observacions a prediccions a curt i mitjà termini fins arribar a projeccions climàtiques). Per contra, l'IMEDEA és un centre d'investigació i la recerca que es fa no es tan operacional com la que es feia a l'AEMET quan jo hi treballava. Finalment, a la UIB o a la Universitat de Delft es combina la recerca amb la docència. El que més m'ha agradat de les estades a aquests centres ha estat precisament la varietat dels llocs. El funcionament, l'organització i els ritmes de cada un dels llocs ha estat molt diferent. Aquestes tres experiències han estat totalment enriquidores.

Serem a temps d'arribar als Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'any 2030 respecte els punts que fan referència a la climatologia i la contaminació?

No em vull atrevir a dir si hi arribarem, però crec que

avui en dia la gent comença a prendre consciència del que implica el canvi climàtic, i pens que aquesta és la primera passa per ser tots més sostenibles. Les tempestes severes i torrentades, les sequeres o els huracans són exemples molt clars que alguna cosa passa. Si som més sostenibles podrem aconseguir que els nivells de contaminació atmosfèrica disminueixin. Tot i que ja s'han començat a fer actuacions, realment no hi posarem remei fins que no reconeguem que hi ha un problema i que la solució és fer una sèrie d'accions. Ens hem de posar d'acord i unificar objectius.

La vostra principal línia de recerca té a veure amb la capa baixa de l'atmosfera i les acumulacions d'aire fred a les valls durant la nit, la boira i el vent de pendent. Per què aquests temes?

La capa límit atmosfèrica, o capa baixa, és allà on nosaltres vivim i on podem notar molts dels fenòmens atmosfèrics. Per exemple, l'embat és un règim de vent molt freqüent a Mallorca que es nota sobretot a les tres conques principals, on hi ha una densitat més forta de molins. M'agrada fer recerca amb temes atmosfèrics que es noten de manera evident, com la boira, l'embat, el vent generat localment, i com aquests fenòmens es representen en els models numèrics. Crec que si estudiàs coses més abstractes, que no pogués experimentar o no tan palpables, no m'hi sentiria tan atreta. El fet que pugui transmetre a la societat els meus temes de recerca m'agrada molt.

Creieu que existeix un cert grau de masclisme en la figura de la meteoròloga que es presenta als mitjans de comunicació?

Jo trob que sí. De vegades, em demanen per què alguns canals posen al·lotes amb tan bona presència física, tan ben maquillades..., cal per fer una predicció de qualitat i que arribi a tothom? Això no vol dir mai que la

presentació que fa aquesta presentadora no estigui ben explicada, no hi té res a veure; només veig innecessària aquesta preocupació excessiva pel seu aspecte físic. Si aquesta informació té una base, s'entén bé o s'aclareix si demà plourà o no, cal que vagi d'aquesta manera? Tot i així, pens que aquesta preocupació pel físic ha disminuït en comparació a fa uns anys.

Vàreu formar part del Congrés 7th International Conference on Meteorology and Climatology of the Mediterranean, que va tenir lloc el març de 2019. Quins objectius volíeu aconseguir amb aquestes jornades i quines conclusions en traguéreu? Com recordau l'experiència de treballar amb UIBCongrés?

Aquest congrés es fa cada dos anys i la UIB va ser la seu de la setena edició. S'hi tracten temes relacionats amb la Mediterrània, com la climatologia, els processos atmosfèrics, fenòmens extrems, observacions tant in situ com remotes i simulacions numèriques. Aquestes jornades serveixen perquè tots els científics puguin conversar sobre aspectes del temps i clima a la Mediterrània i poder avançar en el coneixement dels processos físics que hi són presents. Per exemple, va haver-hi una xerrada sobre les torrentades de Sant Llorenç des Cardassar, l'octubre de 2018. Jo hi vaig presentar una comunicació sobre les acumulacions de fred a Mallorca i el vent local generat als pendents de les muntanyes, i també vaig participar en una ponència sobre l'embat a Mallorca.

La meva experiència amb UIBCongrés sempre ha estat molt positiva, per la seva atenció i perquè saben actuar segons la situació. Tenen clar i controlats els aspectes organitzatius, coneixen la Universitat i els seus recursos. S'agraeix tenir qualcú que et doni tranquil·litat perquè sap fer bé la feina.

Què trobau de la situació del feminisme avui en dia?

Crec que avui en dia s'ha pres molta més consciència, però encara és una guerra que no està batallada del tot. L'estructura piramidal masculina en la qual vivim a les nostres feines es manté, ja que en molts pocs casos hi ha una dona en posicions de màxima responsabilitat. Si una dona és la cap d'un lloc de treball, a més, s'estenen els comentaris dels companys subordinats respecte de com és o pel caràcter o té clares les seves idees. Sembla que les dones que són caps no poden ser humanes. És vera que si una dona ha arribat tan amunt ha hagut de batallar tant com un home, però també ha hagut de lluitar contra els recels de la resta de pujar ella en comptes dels companys homes. En el sistema de recerca, trobam una situació d'incompatibilitat entre fer investigació o ser mare. De mitjana, se sol

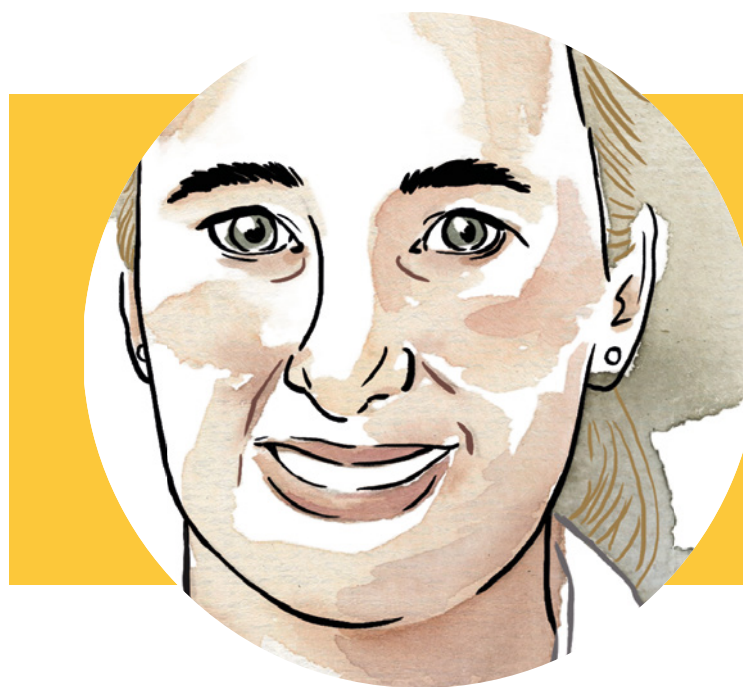
començar la tesi passats els 25, prop dels 30, i és un període en què les dones pot ser que tinguin ganes de ser mares, però el sistema els obliga a anar-se'n a fora si volen continuar fent recerca. Quan tens un fill, a certes convocatòries de contractes postdoctorals et descompten un any quan has de competir amb la resta de candidats. Pens que els fills no representen només un any de feina, és molt més, i de vegades la realitat t'obliga a triar entre recerca i maternitat o postergar el fet de ser mare.

Com definiríeu la paraula «ciència»?

Per mi, fer ciència és satisfer curiositats. Des del moment en què es desperta la curiositat per saber una cosa, ja es fa recerca per intentar entendre aquella inquietud. Les preguntes científiques són necessàries per mantenir l'esperit curiós i fer recerca per a més endavant tenir noves preguntes. De vegades, les preguntes tenen respostes òbvies, i d'altres ocasions et trobes al límit del coneixement.

Quin és el vostre gran referent femení científic?

Destac Marie Curie, per la lluita que féu en el seu moment. Va ser una física nuclear que va haver de lluitar molt. Va ser mare, va lluitar contra una societat masclista, tot i que entre ella i el seu marit varen fer un equip, i pens que ningú no estava per sobre de l'altre, però, tot i així, ella va ser menys reconeguda. Va fer recerca, tot i que no era gens fàcil, però tenia molt clar el que volia. Consider que totes i tots els qui fem recerca hem de batallar molt, i en particular també les dones investigadores. M'agrada d'ella el seu exemple d'entusiasme i de perseverança.

Presidenta del congrés *Transiciones a la vida adulta en las sociedades del conocimiento*

Professora titular del Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació de la UIB

«Tenim un gran repte: assolir què vol dir ser home en el segle XXI»

Per què vàreu decidir estudiar Pedagogia i no una altra carrera?

Vaig entrar a Pedagogia quasi per un factor aleatori. Com la majoria de joves de divuit anys, no sabia què volia estudiar, però sí que tenia clar que volia dedicar-me a l'ensenyament. També m'atreien molt els estudis de Psiquiatria, però, per motius econòmics, no podia estudiar fora de Mallorca. No puc deslligar la tria d'estudis i de trajectòria de la meua militància política i social, ja que amb l'activitat professional pretenia tenir influència social i de suport als col·lectius més desafavorits.

Quin és el millor record que teniu de la vostra trajectòria professional?

Em record de la primera feina que vaig tenir com a pedagoga als Serveis Municipals Educatius de l'Ajuntament d'Artà, i allà vàrem organitzar el primer servei d'orientació. Els ajuntaments vàrem exercir una funció de compensació d'aquelles polítiques que l'Estat no havia activat, i el d'Artà va ser el primer a oferir aquest servei. També tinc molt bons records de la meua segona etapa al Departament de Dinàmica Educativa de l'Ajuntament de Palma. Em va agradar molt perquè donàvem molt de suport especialment a les escoles de barriada. La meua entrada a la Universitat va ser, primerament, a l'Institut de Ciències de l'Educació, on vaig fer feines més tècniques d'organització de cursos, i després vaig ser professora i investigadora de la casa. També d'aquest període tinc molt bons records, perquè m'apassiona la meua feina i tinc molt bones companyes i companys.

L'abandonament escolar prematur és més elevat entre les al·lotes o entre els al·lots, els darrers anys? A partir de quan es produeix? Per què?

L'abandonament prematur dels estudis és més elevat

entre els al·lots, però en les dones té un impacte negatiu pitjor. Els estudis sobre el tema mostren que un al·lot que abandona prematurament els estudis té més possibilitats de trobar feina i més possibilitats de tenir una vida autònoma que una al·lota. Les dones amb un perfil educatiu baix tenen tendència a casar-se i tenir fills molt aviat, i tenen risc de trobar-se en situacions de greu desprotecció.

Aquest abandonament prematur és el resultat d'un procés molt llarg, i principalment està lligat a la família i a les característiques del sistema educatiu. En molts casos, el procés comença al final de primària o entre primària i secundària, per factors com l'acumulació de retards durant la primària. També s'esdevenen situacions en què són al·lots i al·lotes que no segueixen adequadament el canvi de primària a secundària. A més, tot ocorre en un moment de molts de canvis, en què el pes del grup és molt fort, i, si es mouen envers certs comportaments, és molt fàcil que es deixin arrossegar.

Continuen sent influents els rols de gènere a l'hora d'escollir alguns tipus de feines, especialment entre els joves amb poca formació? Es trenquen els estereotips respecte d'homes i dones, o patim una involució?

No estic segura de si patim involució, però, com a mínim, no avançam, i menys en els casos de nivells educatius baixos. Just fent una volta per les nostres universitats veiem que la majoria d'estudiants de Mestre d'Educació Infantil són dones, mentre que a l'Escola Politècnica hi ha moltíssims més homes. Quant a estudis no universitaris, crec que els canvis han estat igual d'insuficients o, fins i tot, pitjors, a causa de factors socials i per mor dels mitjans de comunicació i de les xarxes socials, que estereotipen molt els gèneres. Això fa que es construeixin uns idearis de les nines i

dels nins associats a uns estereotips contraposats molt clars: en el cas dels allots, feines lligades a la força física; en el cas de les allotes, feines relacionades a la bellesa... Per altra banda, el professorat forma part de la societat que està tan estereotipada i encara no ha fet el canvi. No solament no ajudam que l'alumnat triï estudis que no tenen el perquè de ser estereotipats, sinó que els pocs que «s'atreveixen» a rompre les regles del gènere no compten amb el suport suficient.

Segons la vostra opinió, quins són els problemes i els reptes en desigualtat de gènere que trobam avui en dia al nostre país?

Avui en dia, el patriarcat està en crisi. Veiem contínuament que afloren contradiccions molt fortes: una violència de gènere molt evident, de la qual només veiem la punta de l'iceberg (violacions, assassinats...). Aquesta violència es produeix perquè hi ha tota una part de violència cultural, simbòlica, a més d'una normalització de la violència contra les dones que socialment està molt acceptada. Si bé hem evolucionat respecte de les diferents maneres de ser dona, i trobam més acceptació i una presa de decisió més forta per part de les dones pel que fa a la igualtat, tenim un gran repte pendent: assolir les noves formes de masculinitat, què vol dir ser home en una societat del segle XXI. Els valors de la masculinitat encara els associam a la força, la dominació, i no a viure d'una manera molt més tranquil·la i civilitzada, no únicament entre homes i dones, sinó també entre homes. La masculinitat dominant és la blanca i poderosa, i aquesta masculinitat en realitat tampoc no beneficia a la majoria dels homes.

Com podem introduir a l'àmbit escolar continguts que fomentin el respecte i la igualtat reals?

Un gran problema que encara arrossegam és la naturalització i la invisibilitat de les desigualtats. L'alumnat, que ha de ser mestre o educador, ha d'aprendre a donar visibilitat a aquestes desigualtats, i això fins i tot es veu en el currículum. Trobam estudis que diuen que ja fins i tot a primària, les nines ajuden la professora amb els nins que tenen conductes disruptives per facilitar-los l'aprenentatge. No és gens dolent ajudar els altres, el que és dolent és que hom les ensenyi que el seu paper principal és ajudar als altres, no que elles avancin més i que no hi hagi reciprocitat.

UIBCongrés va organitzar el congrés Transicions a la vida adulta en les societats del coneixement, que vàreu presidir i que tenia com a objectiu principal divulgar els resultats de la investigació sobre les trajectòries formatives i laborals dels joves amb nivell educatiu baix. Es varen acomplir

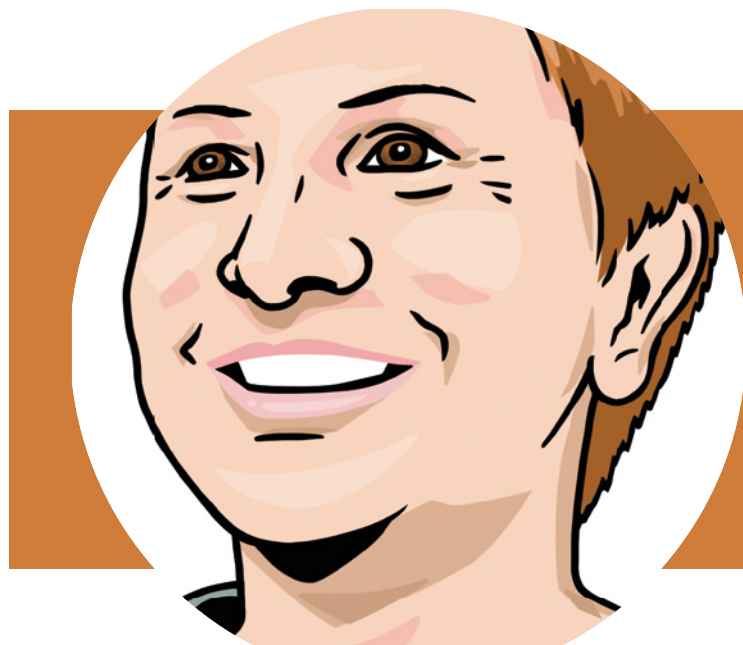
els objectius proposats?

Jo crec que l'objectiu sí que l'assolírem, ja que la població amb nivell educatiu baix no sol ser un tema d'estudi privilegiat en la recerca. És important que es facin congressos i publicacions perquè hom conegui aquest problema i l'impacte que té en la vida d'aquesta gent, a més de mostrar com aquesta realitat contribueix a la reproducció social. Gràcies a aquest tipus de congressos, tenim xarxes estables en què compartim les nostres investigacions.

Com definiríeu la situació de la dona en el món acadèmic i de la recerca actualment?

La situació de la dona en el món acadèmic i de la recerca és un reflex de la seva situació en la nostra societat avui en dia. La força del moviment feminista i del feminisme acadèmic ha fet que hi hagi dones situades a les màximes categories acadèmiques i tinguin responsabilitats de gestió universitària i recerca. Però això encara és molt minoritari. Les dones estam molt més educades per ajudar i, a la Universitat mateix, els estudis mostren que les dones fem més activitats de suport a l'alumnat i orientació, mentre que quan hi ha càrrecs més remunerats, que tenen més bones condicions, recerca finançada, els homes van més a aquest tipus d'actuacions. Són mecanismes de reproducció social i de divisió del treball, i aquesta divisió no és neutral, ja que els homes ocupen el poder i les dones ocupen les posicions més subalternes.

A més, avui en dia vivim un moment molt delicat. Nosaltres, a determinats llocs de treball del primer món, mai no havíem arribat a punts tan elevats de poder i, per contra, tot el poder mediàtic està en marxa per frenar aquest canvi. Tot aquest retorn al conservadorisme ideològic, aquesta aposta per les famílies tradicionals, el discurs antiimmigració, la crítica als moviments per la igualtat de les dones..., ja quallen en determinats sectors de la població.

Nívola Ujá

Organitzadora de les IV Jornades de Altas Capacidades

Professora titular del Departament de Pedagogia
Aplicada i Psicologia de l'Educació de la UIB

«Una societat que no cultiva el seu talent té un futur incert»

Quin camí heu recorregut per dedicar-vos a la recerca?

Va ser un camí una mica casual. Vaig acabar la llicenciatura de Psicologia i em varen oferir una plaça d'ajudant d'escola i vaig començar a entrar a la Universitat amb aquest perfil docent investigador, però mai abans no m'hauria imaginat que em dedicaria a la docència ni a la investigació a la Universitat. La meua idea era més dedicar-me a treballar en algun centre educatiu, perquè sempre m'havia agradat la Psicologia de l'Educació i anava en aquesta direcció.

Quines diferències hi ha entre altes capacitats intel·lectuals i superdotació? Què vol dir «precocitat intel·lectual»?

Les persones amb altes capacitats intel·lectuals tenen un talent en un camp de coneixement concret. En canvi, existeix un perfil cognitiu més general i més homogeni, que és el que es diu superdotació. Les dues coses són altes capacitats, però, en cada cas, les necessitats educatives són diferents. Per altra banda, quan parlem de precocitat fem referència a una característica que té a veure amb el desenvolupament de les persones, que és més ràpid en els aprenentatges generals. Amb els precoços, la situació pot ser una mica més complicada: en la majoria dels casos, es demostrarà que tenen una alta capacitat, però no sempre. Ni totes les persones amb precocitat tenen altes capacitats, ni totes les que tenen altes capacitats han estat precoces. El que hem de fer és atendre aquestes capacitats quan existeixen per assegurar que fem els possibles perquè aquestes persones es puguin desenvolupar de la manera més correcta.

Creieu que avui en dia s'estimula suficientment els nens amb altes capacitats intel·lectuals?

No, de cap de manera. Les altes capacitats estan

envoltades d'una sèrie de mites i estereotips que són molt freqüents en la societat, i també entre mestres i altres professionals de l'educació que no estan formats en aquesta àrea. Això es tradueix en que sovint confonen alt rendiment amb alta capacitat, i no són sinònims. Les persones amb altes capacitats intel·lectuals, quan estan a una aula, sovint es troben en un ambient pensat per a una mitjana, però no estimula suficientment que es pugui donar tot el que es pugui, aprendre pel teu compte o anar més aviat que els altres. Moltes vegades es repeteixen aquests coneixements fins que estigui consolidat per tota l'aula. Això genera avorriment i desmotivació i, en el nostre treball, si qualsevol dels alumnes ja ha arribat a aquest coneixement abans que la resta, s'han de preparar altres activitats. Uns tenen dret d'anar consolidant els coneixements en la mesura de les seves necessitats, i els altres, a no aturar-se i continuar.

A l'educació encara es promouen els estereotips de com han de ser les dones i com han de ser els homes?

Pel que fa als rols de gènere, crec que hi ha molta més conscienciació amb el tema que fa una dècada, i això es nota molt amb l'interès de tothom perquè els nins i les nines es trobin igual d'atesos. Hi ha també mesures molt concretes, ja que n'hi ha molts que tenen clar que han d'abondar millor el que s'entén com a coeducació, que va més enllà del fet de que sigui una escola mixta. Però encara tenim escoles amb una educació diferenciada, i d'altres que ni tan sols s'ho plantegen. Crec que estam millor, i hi ha uns objectius optimistes, però no ens podem relaxar; necessitam el compromís de tota la societat envers aquest tema.

UIBCongrés va col·laborar en les IV Jornades de Altas Capacidades: Estrategias de Intervención Educativa para el Alumnado con Altas Capacidades desde una Perspectiva Inclusiva. Se n'han aplicat les propostes tres anys després?

En les anteriors edicions, vàrem fer incís en el tema de la identificació de les altes capacitats. La nostra idea era intentar que, una vegada aquests nins i nines haguessin estat identificats com a persones amb altes capacitats intel·lectuals a les aules, se'ls pogués donar una educació adaptada i de qualitat. Quasi tres anys després, la sensació que tenim és que encara ens queda molt de camí per fer. Per sort, parlar avui en dia de persones amb altes capacitats ja no sona estrany, però això significa que només estam gratant la superfície. No ens podem conformar amb sentir parlar del tema, sinó que cal fer molta feina i molta formació al respecte.

On són les dones al món acadèmic?

En el món acadèmic ara passen coses molt interessants. Les al·lotes arriben a la universitat amb un nombre superior als homes i, a més, es graduen més i treuen més bones notes que els allots. Això és molt bo, ja que les dones podran triar més bons treballs i tindran plaça a llocs de gran responsabilitat, i també més visió social. Per altra banda, si encara miram el nombre de rectores i rectors o de catedràtiques i catedràtics, el nombre de dones encara és inferior.

En el cas de l'àmbit universitari, especialment de les alumnes, hi ha pinzellades de perfils de masclisme encara presents. Idees com que les dones treuen millors notes perquè s'esforcen més són una manera subtil d'insinuar que potser no tenen tanta capacitat, perquè l'esforç és una variable que es pot controlar i canviar, i és també una forma de llevar-los la capacitat. Hem d'anar amb molta cura amb aquest llenguatge, ja que de vegades és molt subliminal. Quan parles a una persona de capacitat, l'únic que ha de fer és cultivar-la i esforçar-se, però aquesta capacitat no desapareixerà.

Trobam prejudicis en el cas de les dones amb altes capacitats?

Les altes capacitats, en el cas de les nines i les al·lotes adolescents, estan molt malenteses. Per això, la identificació és tan important i que es faci des que són petites, perquè quan les nines arriben a la (pre) adolescència, la pressió social és molt forta: coses com «és més important tenir amigues i ser popular», «és més important ser guapa o tenir una figura esvelta que tenir bones notes o ser intel·ligent» són missatges que presents per tot arreu. La presència femenina a la televisió o als mitjans de comunicació és a través de models de dones que destaquen més

aviat per l'aspecte físic. Aquest model va calant, i una nina de 14 anys s'identifica amb les dones que veu i que destaquen i amb les dones que coneix. És difícil que les nostres joves puguin identificar-se amb algú que no veuen ni coneixen. Sovint es troben soles o estranyes, fins i tot poden tenir por de ser rebutjades pels iguals i és freqüent que n'hi hagi que optin per amagar-se tot intentant que les seves capacitats passin desapercibudes. Es parla, en aquests casos, de la invisibilitat de les al·lotes amb altes capacitats.

Quins són els reptes de futur que es plantegen en el món educatiu?

Hem d'arribar que la identificació de les altes capacitats sigui una cosa real i estandarditzada, i que s'ofereixi una intervenció generalitzada, àgil i de qualitat en tots els centres i nivells educatius. Parlam d'un dret d'aquests alumnes a tenir una educació adaptada i un benefici envers la resta de la societat de tenir persones intel·ligents o amb talent que formin part d'una àrea que ens doni beneficis. Una societat que no cultiva el seu talent és una societat amb un futur incert.

Teniu algun referent femení en el món de les altes capacitats intel·lectuals?

Entre els meus referents hi ha Leta Hollingworth, pionera en aquest camp i ferma defensora de la igualtat de la capacitat intel·lectual entre homes i dones. En un dels primers estudis va rebutjar la idea de «la periodicitat funcional», terme que va sorgir entorn de la creença que les dones patien deficiències físiques i mentals durant el cicle menstrual. Un segon treball també va consistir a rebutjar la «hipòtesi de la variabilitat». Aquesta hipòtesi postulava que, pel fet que els homes exhibeixen més variació en els trets psicològics i físics que les dones, les dones estaven destinades a la mediocritat, mentre que els homes ocupaven els extrems més alts i més baixos del rang en qualsevol tret. Hollingworth va demostrar que la hipòtesi de variabilitat era incorrecta i que aquests extrems no es basaven en una superioritat genètica masculina, sinó que tenien una base educativa i cultural.

Directora del *International Week Faculty of Tourism 2019*

Professora Contractada Doctora del Departament d'Economia de l'Empresa de la UIB

«Encara ens costa més esforç arribar al mateix lloc on són els homes»

Quan vàreu decidir obrir-vos al món acadèmic?

Des dels 13 anys tenia clar que volia ser investigadora i sabia que volia fer un doctorat, tot i que és estrany tenir-ho clar des de tan jove. Som mexicana i, en el context temporal en què vaig estudiar, no era gaire habitual que fes un màster o un doctorat just després d'haver acabat la llicenciatura. Per mi, fer un màster o un doctorat era fonamental, però també era molt important conèixer què era una empresa privada, perquè així pots conèixer els problemes i les preocupacions de la nostra realitat. Mentre a Europa un màster és fonamental per tenir una feina, als països de Llatinoamèrica i als Estats Units un màster és útil per ascendir en el teu lloc de treball. Després d'un temps en el món privat, havia arribat l'hora de tornar a això que volia fer.

Tot i que vàreu formar-vos inicialment com a enginyera, finalment vàreu fer la tesi sobre economia de l'empresa i mètodes quantitius. Què us va fer canviar d'idea per canviar?

Aquest canvi es va produir perquè, com que estava en una empresa privada, vaig ocupar una àrea tècnica i em vaig especialitzar en el desenvolupament de nous productes i després en innovació. Fou aquest moment quan em vaig plantejar fer un màster, i em vaig decidir pel màster en Economia Industrial, per la Universitat Carlos III, a Madrid. El canvi d'Enginyeria a Economia va ser molt radical, ja que la manera de pensar d'un economista és molt diferent de la d'un enginyer. Mentre que a Enginyeria se cerquen solucions tangibles, que donin la màxima seguretat possible a les construccions, en Economia sempre es tracta d'optimitzar. Col·laborant amb els estudis d'investigació de la professora Clara Eugènia García, em vaig adonar que era el moment d'emprendre una carrera acadèmica. Vaig continuar a la Carlos III, i vaig ser admesa per fer el doctorat d'Economia de

l'Empresa i Mètodes Quantitatius.

L'abril de 2019 tingué lloc la *International Week Faculty of Tourism*, a la Facultat de Turisme de la UIB. Com va ser fer feina amb UICongrés? Quins n'eren els objectius?

Els objectius de la jornada eren reforçar i establir vincles d'intercanvi amb altres universitats, i vàrem tenir l'oportunitat de conèixer persones i firmar-hi acords, dissenyar programes en conjunt i elaborar millor un programa d'estudis de mobilitat, afavorir les oportunitats a aquells qui tenen dificultats per fer estades a l'estranger. Vàrem poder abastir assignatures de tots els anys i tots ens vàrem beneficiar d'aquesta experiència.

El 2016, amb la Facultat d'Economia i Empresa, també vàrem fer una *International Week*. Vàrem fer feina plegades ambdues facultats, i em vaig adonar que era massa feina. El 2019, la Facultat de Turisme aniria tota sola en l'organització i vaig trobar necessari comptar amb UICongrés, perquè permetria que nosaltres ens centràssim més a la part acadèmica. A més, vaig tenir un accident just el dia abans de l'esdeveniment, i la col·laboració entre UICongrés i la Facultat de Turisme va permetre que la meva absència pràcticament no afectàs les jornades.

Què significa ser dona en el món acadèmic? Creieu que s'infravaloren els treballs fets per dones per qüestions de gènere?

En general, si vas a una conferència internacional, s'observa que hi ha grups de persones que intercanvien idees, però amb grups d'homes que parlen entre ells i dones que parlen entre elles. He vist que hi ha un tractament diferenciat. Si una acadèmica es dirigeix a un acadèmic per preguntar-li alguna qüestió, si no es coneixien d'abans, la conversa pot durar molt més si la dona és jove o té una bona presència física. Són

qüestions anecdòtiques, però he vist que això passa en conferències nacionals i internacionals. A més, les conferències plenàries encara estan dominades per homes. Per altra part, no crec que es valorin menys els treballs perquè siguin dones, sinó perquè no són homes. Tradicionalment, els homes eren els qui pujaven, les dones no eren vistes com a part del «club». L'entrada de dones a aquest club és difícil perquè ells troben dificultats per fer i dir, i han d'adaptar el seu comportament. A més, hi ha estudis científics que proven que si una dona s'acosta a un home i parla amb els mateixos termes de llenguatge que ell, diuen que és dominant. Això afecta tots els nivells, laborals i geogràfics.

Creieu que la situació actual del turisme a les Illes i la seva qualitat ha millorat els darrers anys o encara està molt influït pel turisme de sol i platja o el turisme de gatera?

El turisme de sol i platja a les Illes és de molt mala qualitat. Això fins i tot es pot veure en el comportament dels pares i dels fills als hotels. Per exemple, hi ha una compra indiscriminada d'inflables per als nins, i, quan acaben la seva estada, els deixen als hotels perquè no se'ls poden endur. A més, et trobes que els punxen perquè altres no els puguin gaudir. Això està en sintonia amb el gran consumisme al voltant de les zones costaneres i l'ús excessiu de plàstic. En el turisme de gatera, tot i que es fan propostes per a l'àrea de Magaluf i la Platja de Palma per minimitzar-ne l'impacte, encara hi ha un fantasma de reputació que cobreix aquests llocs, i això espanta un turisme de més bona qualitat.

És difícil ser dona i ser capdavantera d'una empresa pel fet mateix de ser dona?

El sostre de vidre existeix, i exemple d'això és el cas d'Ana Patricia Botín, actual directora general del Grup Santander. Abans d'ocupar aquest càrrec, va estar a una de les filials del grup, i a la mort del seu pare, va ser escollida com a directora general del grup. Quan va succeir això, tothom la va criticar perquè creien que tenia aquest càrrec per ser «filla de», quan realment va ser la junta d'accionistes qui la va proposar. Les dones tenen crítiques per tot allò que fan: per com parlen, per com es vesteixen, pel que diuen... És molt miop dir que el masclisme no existeix.

Avui en dia, en les funcions de lideratge no hi ha paritat. La dona que aconsegueix sense molt esforç estar en el cim és una privilegiada, en el sentit que no ha hagut d'enfrontar-se al fet que la seva veu no se senti, a comentaris desagradables, a dir una opinió i que no sigui valorada, però que un home digui la mateixa opinió i sigui aplaudida. En general, a les dones encara

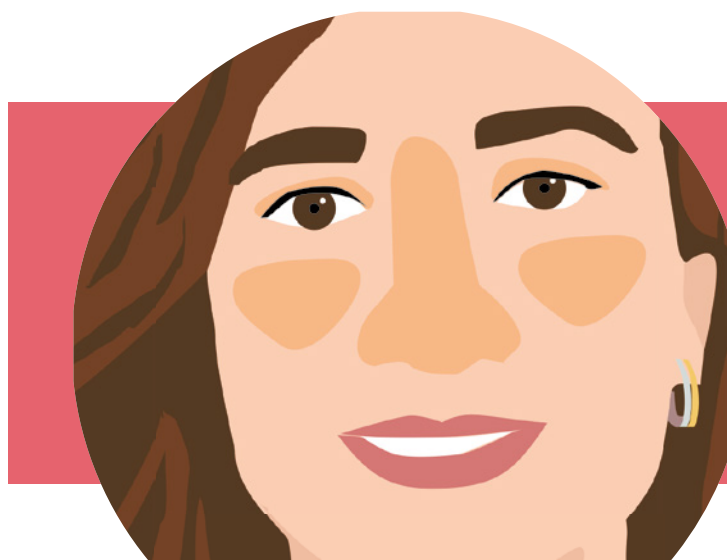
sempre ens suposa més esforç arribar al mateix lloc on són els homes.

Creieu que les quotes femenines en les empreses rellisquen contra la meritocràcia?

Al principi estava en contra de les quotes, perquè crec que tothom ha d'arribar al seu lloc de treball pels mèrits i capacitats. No obstant això, em vaig adonar que era necessari tenir una certa paritat. Per exemple, quan hi ha concursos a càtedràtics, cal fer un tribunal format per homes i dones amb uns mèrits molt elevats. He vist que als departaments pensen que no hi ha dones amb tres sexennis d'investigació. Després de trespasar per totes les universitats espanyoles per cercar càtedràtiques amb tres sexennis, se n'adonen, per sorpresa d'ells, que n'hi ha de suficients, però no se les coneix ni reconeix. Si no fos per la quota, les dones amb mèrits i treballs acadèmics de gran qualitat seguirien sense poder formar part d'un tribunal. Les quotes donen l'oportunitat de cercar bé i trobar una dona a l'altura de les circumstàncies, sigui a l'empresa privada o en llocs públics.

Quins són els vostres principals referents femenins?

Clara Eugènia García va ser la meva directora de tesi i és un referent meu imprescindible per haver-me guiat en la meua trajectòria. També admir molt, per la seva fortalesa, Isabel Gutiérrez, càtedràtica de la Universitat Carlos III. Ella es va afrontar al canvi al pla de Bolonya malgrat les reticències dels altres quan va ser vicerectora d'Ordenació Acadèmica. A la meua àrea de coneixement, destacaria Bronwyn Hall. Mentre que la majoria dels doctors acaben als trenta anys, ella va començar bastant més gran, perquè havia posat en marxa la seva empresa, i ara és referent de tot allò que té a veure amb estudis d'innovació. En el seu cas, combinar el món empresarial i l'universitari i triomfar és admirable. Jo també vaig començar el meu doctorat a una edat a la qual els altres l'acaben i la segueix com un bon exemple que és possible accomplir els teus objectius si t'ho proposes.

Directora de la XI Trobada Esteban Hernández d'Història de la Comptabilitat

Professora Titular del Departament d'Economia de l'Empresa de la UIB

«El món acadèmic i de la investigació sempre estan en marxa»

Quan vàreu començar a estudiar ja teníeu clar que volíeu ser investigadora?

Vaig arribar a aquest punt per circumstàncies de la vida. Vaig estar a diferents empreses privades, però, com que vaig fer una part de la formació a la UNED, un professor tutor d'aquesta Universitat, Antoni Sociés, actualment catedràtic de l'àrea de Comptabilitat, em va demanar si volia ser col·laboradora. Una tasca que vaig compaginar mentre treballava a empreses privades. Més tard, un dia em varen telefonar i em varen demanar si estava interessada a entrar-hi com a interina. El món universitari era per a mi una cosa totalment desconeguda, almenys des del punt de vista com a treballadora. Així, hi vaig entrar com a part del professorat interí, vaig fer un doctorat i vaig començar la meua tasca investigadora.

Com és actualment el món acadèmic per a les dones? Tant pel fet d'ocupar càrrecs importants a la Universitat com pel fet de tenir un treball de recerca i que sigui reconegut

Actualment sóc vicerectora, però he tingut diferents càrrecs durant la meua trajectòria a la UIB, i em recorda quan feia feina a l'empresa privada, ja que la part de gestió m'agradava molt, i en l'àmbit acadèmic estàs en el mateix nivell tant si ets una dona com si ets un home. Avui per avui, hi ha fins i tot més dones en el món de la recerca que homes, fins i tot me n'adono quan llegesc revistes acadèmiques. A més, a la UIB hi ha una paritat bastant representativa d'homes i de dones, i ens fan cas des d'ambdues bandes. El món acadèmic avui en dia és un món en el qual la discriminació està molt minvada.

A les dones els costa més obrir un negoci o se'ls diu que no saben tant de negocis com els homes?

Actualment, no. Potser vint anys enrere sí que estava

més amagat aquest aspecte i es deia més que el món dels negocis era d'homes, però actualment de cada vegada menys el món del negoci, i a l'hora de presentar un negoci es reconeix igual la preparació d'un negoci tant per a dones com per a homes. Estic convençuda que no trobam aquesta diferència. Per exemple, avui en dia la directora territorial del Banc Santander a les Balears és una dona, i la cap general d'aquesta companyia és Ana Botín, que es també una dona.

De l'àmbit de coneixement en què estau especialitzada, la Història de l'Economia i la Comptabilitat en el segle XIV, què n'hauríem de saber que no sabem?

Hauríem de saber que, si anam al segle XIV i a l'àmbit econòmic, el que no pensam és que en aquella època no pensaven en l'economia, però és al contrari: sí que pensaven en l'economia. Duien l'economia i la comptabilitat, lògicament, d'una forma més precària perquè no tenien els coneixements necessaris per tenir un control del que era l'economia. Fem referència als comptes de la procuració reial del segle XIV de Mallorca, quan Mallorca era un regne. A l'Arxiu Històric de Mallorca en trobam testimonis i tenen un conjunt de llibres comptables enllaçats els uns amb els altres, i això ho feia gent del segle XIV. No hi havia informàtica, lògicament, però duien llibres comptables d'una manera excel·lent, ho anotaven tot, i trobaven tot el que hi entrava i tot el que en sortia.

L'any 2017 vàreu presidir la trobada de l'Associació Espanyola de Comptabilitat i Administració d'Empreses, que tenia com a títol Contabilidad y Fiscalidad: una relación histórica i també vàreu dirigir la XI Trobada Esteban Hernández d'Història de la Comptabilitat. Com varen ser aquestes experiències?

Em vaig sentir molt agombolada. M'agrada que tot surti bé i de vegades som massa impulsiva, i, quan hi ha qualche problema, m'agrada que estigui arreglat l'endemà. En aquesta part és cert que UIBCongrés em va seguir, tot i que som conscient que no hauria d'anar amb tanta pressa o nervis. Aquests dos congressos es fan cada dos anys. En el primer cas, són reunions anuals que es fan des del món acadèmic, i cada any torna, i, sempre que es fa, demanen si la teva universitat vol ser l'amfitriona. D'aquests congressos i aquestes trobades, sempre se'n treu profit: tant en l'àmbit personal, perquè es fan noves relacions i es coneix gent nova, com en l'àmbit acadèmic, perquè tothom aporta eines. I, lògicament, una bona satisfacció per com es fan els congressos.

Quin va ser o és el vostre millor moment o record de la vostra carrera professional?

Jo diria que cada vegada i en cada període hem anat superant diferents obstacles. Consider que ara estic en el meu millor moment, però no vull quedar estancada; la qüestió és superar-se, millorar, però, si he de triar, estic millor, amb més bona experiència, he agafat els nous reptes i pujat d'escala des de quan era interina fins ara. He arribat molt enfora, però no vull quedar aquí, vull més. El món acadèmic i el món de la investigació mai no aturen i sempre estan en marxa; si t'atures, t'estanques.

Notau qualche predomini masculí en els graus d'Economia?

En els estudis que jo impartesc i en els dobles graus, hi ha moltes dones. Des de quan vaig començar a fer classe a principi dels anys noranta, potser al principi sí que hi havia més homes que dones. Els estudis d'Economia sempre han estat molt mixtos, i, així com han passat els anys, hem incrementat el nombre de dones en els nostres estudis molt per sobre del d'homes. Al principi sí que era cert que hi havia més homes, però avui en dia si hi ha bastantes dones, jo inclosa. Quan vaig començar va ser en el moment en què hi va haver un boom, l'Escola Universitària estava esglaiada amb la quantitat de gent que s'havia apuntat a aquestes llicenciatures i diplomatures, i jo record que ja hi havia moltes dones. Quan he començat a fer feina com a professora, aquesta proporció ha estat més igualada, fins i tot hi trobam més dones que no homes.

Creieu que hi ha molt de masclisme en els mitjans de comunicació?

Pens que s'ha de dir i s'ha de comunicar, però també crec que, de vegades, els mitjans de comunicació fan una mica de mal. De vegades, hi ha persones que tenen un caràcter especial; penseu en la manera com

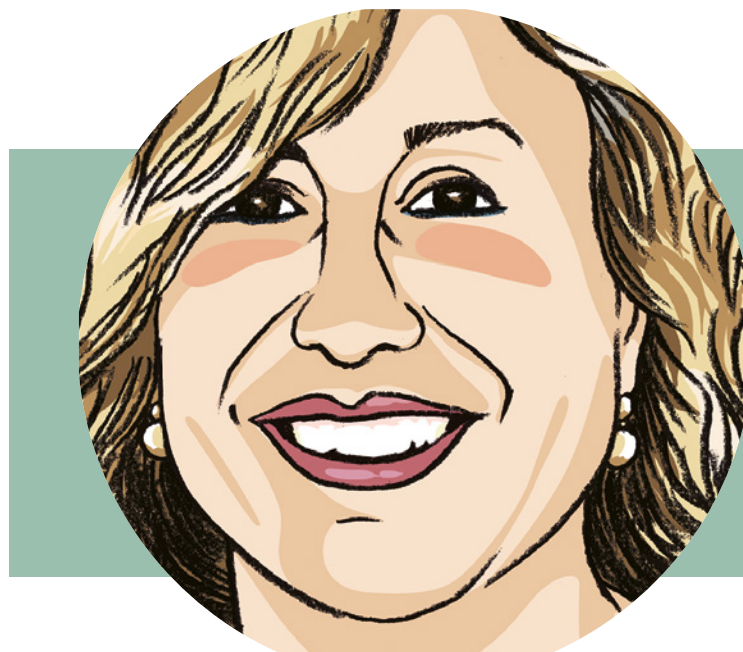
es relata i plasma la informació amb tant detall, potser sobraria, i molta gent creu que això ho podria fer. S'ha de comunicar, sens dubte, però no sé si amb tant de detall és adient, perquè fa que determinades persones que tenen mancances psíquiques no en puguin treure profit o identificar-se amb allò que veuen.

Creieu que es fa prou prevenció del masclisme a les aules?

Actualment, es fan moltes coses, però crec que se n'haurien de fer moltes més, perquè no s'entén que es permetin que surtin determinades coses pels mitjans de comunicació. Cada vegada s'inculca més que s'han d'evitar les conductes masclistes, però crec que encara s'hauria de fer més feina. És cert que des de quan estudiava o vaig començar a fer feina hi ha una diferència abismal, però hi ha qualche cosa que falla, no sé què, però estic segura d'aquest problema.

Què trobau de la situació econòmica d'avui en dia?

L'economia és cíclica. Vàrem viure una època de crisi a partir de l'any 2012 i va ser una crisi molt important. L'economia du el món, té cicles. Actualment, estam bé, però podríem estar millor, i l'economia està molt dividida. L'àmbit immobiliari fou un dels principals eixos en els quals es va desenvolupar la crisi. En els moments de bonança tornam a entrar en una segona etapa a la qual tots esperam que es posi fre, però ningú no ho arriba a fer. Ja es diu que podríem entrar en una segona crisi, però crec que no arribarà als nivells que vàrem tenir abans, tot i que s'haurien d'aturar aspectes com l'especulació immobiliària i l'augment dels preus. En el cas del lloguer, crec que no es posen les limitacions suficients i necessàries. La dificultat de trobar una casa amb un lloguer digne en funció de la teva retribució és molt evident. Especialment s'haurien de donar facilitats a les persones que acaben d'entrar al món laboral, ja que s'insereixen en una etapa nova.

Organitzadora del 22è Congrés Internacional de l'Associació Catalana d'Intel·ligència Artificial

Professora Titular del Departament de Ciències Matemàtiques i Informàtica de la UIB

«Ciència és veure la vida de colors o amb tons de grisos diferents»

Per què heu triat fer recerca i no una feina més pràctica a una empresa, per exemple?

Mentre estudiava la carrera em vaig decantar per una matemàtica més aplicada i vaig cursar optatives relacionades amb la intel·ligència artificial. Quan vaig acabar, vaig treballar a Madrid, a un centre de càlcul, i vaig tornar a Mallorca quan es va inaugurar l'Escola d'Informàtica. Vaig tenir l'oportunitat d'entrar a la Universitat per impartir docència en aquests estudis nous; varen ser uns anys de dedicació plena. Per les circumstàncies del moment, el Departament va oferir uns cursos de doctorat basats en la lògica difusa, sistemes experts i raonament aproximat. Va ser quan em vaig endinsar en el món de la investigació i vaig acabar llegint la tesi doctoral sobre Informàtica.

Com definiríeu el terme «ciència»?

La ciència sovint es defineix com el coneixement basat en fets observats i les veritats provades. La ciència, per mi, és imaginar per comunicar; és veure la vida amb múltiples tonalitats de colors o, com a mínim, amb uns tons de grisos diferents. Hi introduïm la lògica difusa, motiu pel qual les coses no són ni blanques ni negres. Fins i tot, si se'n fa un raonament determinat, tindrà molts matisos.

On són avui en dia les dones al món de les Matemàtiques i la Informàtica?

Al llarg de la història, tenim grans referents de dones científiques dedicades a les Matemàtiques. Ara mateix, als graus de Matemàtiques, el 80 per cent dels alumnes són dones. No obstant això, es produeix un cas paradigmàtic en el camp de la Informàtica, en què trobam molts més homes que dones, al voltant del 80 per cent. I aquest fet es repeteix a totes les enginyeries. Actualment, l'Escola Politècnica fa actuacions per atreure més dones a aquests estudis. També el

grup donesIACat (secció de l'Associació Catalana d'Intel·ligència Artificial-ACIA), del qual som delegada per a terres d'ultramar, tenim l'objectiu de fer difusió de la intel·ligència artificial i treballar per estimular vocacions tecnològiques entre les dones.

Quins usos de les Matemàtiques són fonamentals en la nostra vida, però que els passam per alt?

Una gran majoria de nens i nenes pensen que les Matemàtiques no serveixen per a res. Crec que els hem de fer entendre que la nostra vida quotidiana és plena de matemàtica, encara que no la veiem. Les Matemàtiques ens fan la vida més confortable i són presents en el simple fet d'encendre un llum, fer una fotografia, parlar per telèfon, escoltar la ràdio o veure la televisió. Les matemàtiques són l'instrument per comprendre i explicar el món que ens envolta, i tenen relació amb la filosofia, la poesia, la música, les arts...

Pertanyeu al grup de recerca SCOPIA. Quin és concretament el vostre camp d'estudi?

El grup de recerca *Soft Computing*, Processament d'Imatges i Agregació (SCOPIA), del Departament de Ciències Matemàtiques i Informàtica de la UIB, arrencà amb aquesta denominació el dia 1 de gener de 2017. Tots els membres, però, hem format part abans del grup LOBFI (Lògica Borrosa i Fusió de la Informació), de prestigi reconegut en el camp de la lògica borrosa i el soft computing, tant en l'àmbit nacional com internacional. La seva recerca és molt diversa. Per una banda, se centra en una línia teòrica dedicada a la lògica difusa i als conjunts borrosos, funcions d'agregació i connectius lògics, equacions funcionals i models per a la presa de decisions. I, per una altra banda, opera en un camp més aplicat l'objectiu del qual és l'anàlisi i el tractament d'imatges i, també, aplicacions a imatges biomèdiques.

Creieu que encara les estructures del món acadèmic continuen essent patriarcals?

Crec que, a mesura que passa el temps, les estructures acadèmiques són menys patriarcals. Però hem de reconèixer que encara hi ha poques dones que ocupin càrrecs importants. Quantes dones han ocupat el càrrec de Rectora a les Universitats? Quantes dones són deganes? Quantes dones han estat presidentes de Govern? La societat en general encara és patriarcal, i això ho veiem en el fet que les dones han de ser molt bones per poder competir amb els homes.

L'any 2017 vàreu participar a la XVI Conferència Internacional en Modelització de Decisions per a la Intel·ligència Artificial. Quins objectius tenien aquestes jornades?

L'any 2017 vaig organitzar, juntament amb el grup SCOPIA, la XVI Conferència Internacional en Modelització de Decisions per a la Intel·ligència Artificial, amb el suport de la Universitat de les Illes Balears, l'*European Society for Fuzzy Logic and Technology* (EUSFLAT), l'Associació Catalana d'Intel·ligència Artificial (ACIA), i la japonesa *Society for Fuzzy Theory and Intelligent Informatics* (SOFT). La nova perspectiva de la Conferència MDAI 2018 va consistir a estrènyer les relacions existents entre les principals àrees de recerca el punt d'estudi principal és el modelatge i la presa de decisions en intel·ligència artificial. L'objectiu d'aquesta conferència va ser proporcionar un fòrum perquè els investigadors discuteixin sobre diferents aspectes dels processos de decisió en sentit ampli. La finalitat és que el processament de dades i les decisions preses siguin justos, transparents i que evitin la divulgació innecessària d'informació confidencial.

I com va sorgir el XXII Congrés de l'Associació Catalana d'Intel·ligència Artificial?

La Conferència Internacional de l'Associació Catalana per a la Intel·ligència Artificial (CCIA) va ser un esdeveniment internacional que va servir de punt de trobada no només per a investigadors en intel·ligència artificial amb seu a l'àrea de parla catalana (sud de França, Catalunya, País Valencià, Illes Balears i l'Alguer), sinó també per a investigadors de tot el món. Aquest congrés, que tingué lloc a final d'octubre de 2019, tenia l'objectiu de fomentar la discussió sobre els treballs en intel·ligència artificial que es desenvolupen en el domini lingüístic català, així com reunir els membres d'aquesta comunitat investigadora. Els reptes de futur tenen a veure amb poder presentar projectes no només d'universitat, sinó també interuniversitaris i d'altres àmbits o sectors.

Què trobau de la situació de la dona i la lluita per la igualtat de drets avui en dia?

Desgraciadament, avui en dia patim masclisme, assetjaments i morts per violència de gènere o feminicidis. Aquesta és una evidència que no pot negar ningú. També em preocupa, especialment en el cas de les empreses privades, el tractament que hi reben les dones. La societat ha de treballar amb relació a la maternitat, els permisos; ha de tenir en compte la seva feina a l'hora de demanar complements, participar en projectes i ha de fer tot quant pugui per comprendre cada situació personal.

Què diríeu a una jove estudiant que es volgués endinsar en el món de les Matemàtiques i la Informàtica i que vulgui començar a fer recerca?

Tant els estudis de Matemàtiques com d'Informàtica són disciplines vocacionals, que necessiten molta paciència i molta constància en la feina, en el dia a dia. En haver acabats els estudis, no tindrem gaires problemes per dedicar-nos a la docència o per trobar feina en una empresa. L'altra opció, que necessita molt més esforç, però que també és més gratificant i més creativa, serà començar a fer recerca. Aquí li aconsellaria que es marcàs un objectiu ben clar, que escollís un tema que li agradàs, que li apassionàs. També és important comptar amb un bon tutor o tutora, que tingui una línia ben definida i que creï una bona sintonia per constituir un bon equip. Aquest camí no és fàcil i serà llarg, però s'ho paga.

Organitzadora del Seminari sobre la salut i el desenvolupament a través de la mirada de gènere

Professora Titular del Departament d'Infermeria i Fisioteràpia de la UIB

«La ciència ha de servir per millorar la qualitat de vida de les persones»

Quan vàreu començar a estudiar, us imaginàveu que acabaríeu treballant com a investigadora?

Quan vaig acabar els estudis, vaig treballar en el sistema sanitari, i deu anys després va ser quan vaig començar a fer classe a l'antiga Escola d'Infermeria. Vaig arribar aquí a conseqüència de moltes confluències, va ser un moment de molts canvis. Jo trobava a faltar en el sistema sanitari alguna cosa que no podia trobar, i em vaig plantejar el repte d'entrar al món de la docència. Les coses de vegades són multifactorials: hi ha situacions que ens fan triar i jo no sabia com acabaria ni si dedicaria tants anys a la docència, però va ser un canvi totalment radical.

A més d'infermera, sou antropòloga social. Quines relacions s'estableixen entre aquests dos camps de coneixement?

Em va fer comprendre molts aspectes disciplinaris i professionals. Em va canviar el concepte que tenia sobre la salut i la malaltia, i em va ajudar a entendre-ho des d'una visió molt més global i més antropològica: la manera com els costums i les pràctiques sobre salut i malaltia estan interrelacionades, i que tots aquests sabers ens permeten de millorar i poder aplicar-los també al nostre àmbit més local.

Heu fet feina durant vuit anys a l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament i heu participat en projectes de cooperació universitària al desenvolupament a diferents països de l'Amèrica llatina i l'Àfrica subsahariana. Quin és el millor record que en teniu?

Va ser una etapa molt complexa; diria que va ser una de les etapes més importants de la meua trajectòria professional. Em va permetre d'aprendre moltíssim, poder conèixer en primera persona les necessitats de la població d'un altre país, un altre entorn amb una

situació diferent de la d'aquí... Obrir-te una mica més, ser més empàtica o entendre molt més les necessitats de les persones fora d'aquí. Et permet sortir del teu àmbit local i entendre que el món és alguna cosa més que el nostre entorn social. També m'ha fet canviar la meua docència i les assignatures que impartesc, ja que hi he introduït conceptes com la cooperació al desenvolupament i l'anàlisi del benestar de la població en el món.

Com va sorgir el Seminari sobre la salut i el desenvolupament a través de la mirada del gènere? Com va ser aquesta trobada, quin record en teniu?

Aquest congrés va ser un dels primers seminaris que vàrem organitzar. Va ser una experiència complexa, ja que hi varen participar docents i professionals sanitaris de Kenya, Tanzània, Uganda i Etiòpia. Eren persones amb responsabilitat i amb un gran càrrec acadèmic en el món universitari. Varen ser deu dies aquí complicats, divertits i sempre d'aprendre molt. La perspectiva de gènere va ser el fil conductor del seminari. Vaig poder comprendre alguns aspectes de la cultura africana i la concepció que tenen ells de la salut i la malaltia, quines pràctiques duen a terme, la manera com tracten el gènere en aquells països... Va ser molt enriquidor.

S'ha de reconèixer més el paper de les dones en la ciència i en la investigació científica? La comunitat científica és encara patriarcal?

Totalment. Les dones que s'han dedicat a la ciència han tingut moltes més dificultats que els homes, i això encara és vigent. No cal que mirem gaire enfora: podem centrar-nos en el nostre entorn. El tema de la conciliació familiar és complicat; aquesta perspectiva s'ha d'impregnar, hauria de ser sempre molt present. Les dificultats encara hi són, però també crec que les

començam a superar, hi guanyam molt terreny. Avui en dia les coses, per sort, són diferents.

Creieu que el paper de les infermers i dels infermers continua amb estereotips o que està infravalorat?

D'estereotipat, sí que hi està, i bastant. La infermeria és una professió molt feminitzada, sempre ho ha estat, malgrat que el nombre d'homes ha augmentat darrerament devers un 15-20% de l'alumnat de grau. A més, es continuen reproduint els estereotips del metge masculí i la infermera femenina, tot i que ja hi ha moltes dones metgesses i homes infermers. La tasca que fan les infermeres encara ara s'infravalora, no es reconeix. Tot i això, actualment es produeixen canvis importants, com el fet que una persona, en un centre de salut, pugui triar la seva infermera. És cert que encara no és gaire valorada la infermeria, però quan qualcú està hospitalitzat o té un problema de salut i n'hi fan el seguiment a través de consultes d'infermeria o visites domiciliàries, és quan es reconeixen les cures i es comença a valorar el treball.

Us heu topat amb obstacles en la carrera professional? D'aquests, n'hi ha hagut cap que hagi estat pel fet de ser dona?

D'obstacles, m'imagín que com tothom, i també per ser dona. Per exemple, en matèria de conciliació familiar. A més, si ets dona, has de demostrar molt més la teva vàlua; en canvi, a molts homes ja els la reconeixen d'entrada. Tinc la sensació que la meua trajectòria ha estat com una cursa d'obstacles molt llarga; reptes que he hagut de superar pel fet de ser dona i també infermera.

Quins són els objectius quant a salut pública als quals haurem de fer front els pròxims anys?

Els pròxims reptes de la salut pública tindran molt a veure amb l'atenció domiciliària i el fet que els infermers treballin més en el terreny, en el lloc on es produeixen els problemes de salut. I incorporant-hi les noves tecnologies, l'assistència en línia, que els permeten ser consultors i fer un seguiment de pacients i famílies. Crec que, en aquest sentit, venen canvis importants.

Creieu que es podran dur a terme els Objectius de Desenvolupament Sostenibles que es plantegen per a l'any 2030?

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible comencen el 2015 i tenen la fita al 2030; són un repte que tenim per millorar la salut de tot el món. No podem deixar les vides de les persones en mans de polítics neoliberals que deixin les persones sense poder accedir a un sistema sanitari i sense garantir un tractament ni

garantir unes cures. Els coneguts com a Objectius del Mil·lenni s'han assolit en un 50% en la majoria dels països en vies de desenvolupament de renda més baixa. Esperem que tot això serveixi per entendre que la vida de les persones és massa important com per deixar-la només com a tema polític. Jo impartesc continguts dels Objectius de Desenvolupament Sostenible i intent que els alumnes se'ls facin seus, que els entenguin i els compreguin, i que entenguin que ells són un motor i part compromesa d'aquest canvi.

En quins referents us heu fixat al llarg de la vostra trajectòria professional?

Podria parlar de Florence de Nightingale i de Virginia Henderson, que és una de les teòriques de la infermeria, i el model transcultural de cures de Leininger. Totes m'han ajudat a comprendre les diferents dimensions i perspectives de les cures infermeres. I, a banda d'aquest referents d'infermeria, sens dubte, Martha Nussbaum i Amartya Sen, en el camp del desenvolupament humà sostenible. Han estat referents que m'han guiat i em continuen guiant tant en l'àmbit de la recerca com de la docència.

Quin paper ha d'acomplir la ciència?

La ciència, i la ciència en salut, concretament, ha de servir per millorar la salut, el benestar i la qualitat de vida de les persones, però arreu. La ciència ha d'ajudar a contribuir a la salut de tot el món i crec que és el repte que avui dia tenim.

Organitzadora del X Congrés SEPNECA

Professora Contractada Doctora del
Departament de Psicologia la UIB

«La investigació és un món on és difícil establir-se»

De quina manera us vàreu endinsar en el món de la investigació?

En el meu cas, vaig fer les pràctiques enfocades a la recerca; per tant, va ser continuar el que ja feia en aquestes pràctiques a la carrera. Vaig començar així amb una beca de col·laboració, amb un contracte de tècnica associada a projectes. El que tenia clar era el que no volia fer. A diferència de la resta, de la psicologia no m'agradava la part d'intervenció clínica. Vaig començar a estudiar Psicologia sabent que m'agradava més la part de biologia. Una via era començar a fer investigació, però de vegades en la recerca és difícil tenir clar el camí. Finalment, el camí em va dur allà on som ara mateix.

Acumulau 14 anys de trajectòria professional. D'aquesta etapa, quin record és el millor?

Un dels meus millors records és recent, de quan vaig defensar la meua plaça de contractada doctora, que ocup actualment. També va ser un dels moments més durs, però a la vegada gratificants, ja que vaig comptar amb el suport d'una gran part dels professors, companys, i fins i tot antics professors meus que ara tinc de companys.

La seva principal línia d'investigació té a veure amb les alteracions del sistema nerviós dels pacients amb dolor crònic. Quins tractaments s'hi recomanen avui dia?

El que recomanen les guies clíniques de pràctica clínica és que fem exercici físic, tinguem una bona alimentació i, en alguns casos, si és necessari, fer una teràpia cognitiva conductual. Ara ja ha canviat, però abans, quan tenies dolor, el metge només et recomanava repòs. Però, si tens dolor durant deu anys, encara s'agreuja. El que se sap és bastant lògic, però és difícil dur-ho a la pràctica.

Es coneixen casos de dones que han estat diagnosticades amb ansietat quan realment tenien problemes cardíacs o digestius. Creieu que encara existeix una òptica masculista en una part de l'àmbit sanitari a l'hora de fer diagnòstics?

Un company del grup d'investigació es va interessar per saber perquè hi havia més afectació en dones que en homes i es va interessar també pel tema de les hormones sexuals. Hi trobam una perspectiva de gènere en aquest cas i es va descobrir que sí que tenia a veure amb l'afectació per les hormones sexuals. En el cas de la medicina, fa deu anys s'aplicaven uns altres de criteris per fer diagnòstics i classificar, i s'inflaven els nombres de diagnòstics de les dones segons els tipus de símptomes, i actualment les xifres s'estan igualant cada cop més. Encara hi ha més casos de dones amb fibromiàlgia que homes, però la diferència no és tan exagerada.

Quina relació trobam entre les malalties cròniques i l'ansietat i la depressió?

La depressió i l'ansietat són dues variables que solem mesurar perquè moltes de vegades ens trobam pacients amb símptomes d'aquest tipus i els hem de derivar: una persona amb dolor crònic i que cada dia té dolor –encara que no sempre al mateix nivell– normalment de base té certes vulnerabilitats de patir depressió o ansietat, el fet de tenir una patologia crònica els ho pot fer agreujar. El que podem fer en aquests casos és des del món de la psicologia, amb tractaments no farmacològics, les intervencions s'adrecen a tractaments cognitius conductuals, un camp que és molt ampli, i podem emprar diverses estratègies (per exemple, en la depressió, es parla del catastrofisme, d'estratègies per fer-li front, la por de fer moviments, l'ansietat pel dolor) i l'activació conductual, en relació amb l'exercici físic.

Entre el 14 i 16 de juliol de 2016 va tenir lloc a Palma el X Congrés SEPNECA, i vós vàreu ser la presidenta del comitè organitzador. Què en recordau? Se'n varen acomplir els objectius?

Em va tocar d'organitzar aquest congrés perquè aleshores era vocal de la Societat Espanyola de Psicofisiologia i Neurociència Cognitiva i Afectiva. Cada dos anys s'organitza un congrés, és bianual. Des que vaig començar a fer investigació, jo crec que va ser un dels primers congressos als quals vaig assistir i, des d'aleshores ençà, no me n'he perdut pràcticament cap. Amb l'experiència dels congressos anteriors, aquesta cita va ser molt més rodada; vàrem acomplir els objectius sobradament.

Què diríeu a una jove que volgués començar a fer recerca en aquest àmbit del coneixement?

Primer li diria que s'ho pensi bé. La recerca és molt vocacional; crec que tots els qui en fem és perquè realment ens agrada. Estic molt agraïda a aquesta oportunitat perquè realment gaudesc fent-ho. És una carrera molt llarga, i crec que una persona que vol fer investigació no ha d'esperar un treball fix amb un bon sou, perquè no és així. En segon lloc, és molt important que, si ho té clar, es treballi per tenir un bon currículum, ja que és un món molt complex i competitiu, i quan més enfocada estigui des d'aquest objectiu, podrà competir molt millor. Per una altra banda, la investigació és un món en què és molt difícil establir-se i has de tenir sempre l'opció de poder moure't, i que no t'importi anar-te'n a fora i després tornar o no. Mallorca és una illa, i, tot i que té avantatges, has de tenir la ment oberta, ser flexible i no tenir por d'anar-te'n.

Quins són els reptes de la neuropsicologia i les neurociències avui en dia?

Estam en l'àmbit de les neurociències, i és cert que, en aquest camp, ara el futur és l'ús de les noves tecnologies i d'eines de neuroimatge per poder fer diagnòstics de cada vegada més precoços i abordar patologies quan comencen, anticipar-nos als biomarcadors, anticipar-nos a possibles perfils neuropsicològics a través d'aquests mètodes; intervenir en patologies quan comencen i no quan ja han evolucionat. Pel que fa a la intervenció, nosaltres, per exemple, hem desenvolupat una aplicació per a què la gent que, des del punt de vista de les estratègies d'intervenció, necessitin una guia, però el pacient després ha de posar molt de part seva. L'ús de les noves tecnologies permet arribar a molts més possibles pacients que es puguin beneficiar d'aquest tipus d'intervencions.

Els avenços mèdics han ajudat a combatre més bé les malalties cròniques?

La ciència continua avançant, tot i que de cada vegada al nostre país s'hi inverteix menys. Pel poc pressupost de què disposam, en general trobam coses bastant interessants, i sempre es comenta que els investigadors en el nostre país en alguns àmbits són, fins i tot, punters.

En quins temes quant a gènere creieu que encara queda molt per millorar?

El cas de la conciliació trob que és un tema important. No ho he viscut en primera persona, però ho he vist en altres companyes, que han hagut d'aturar la seva tasca investigadora per un temps pel fet de tenir fills i estar de baixa. En termes burocràtics, és cert que la seva carrera s'atura durant uns mesos, però no més enllà de dur retard pel fet d'haver estat mare. No obstant això, s'hauria de millorar la gestió d'aquests parèntesis.

**Susana
Simal**

Investigadora del X Congreso Español de Ingeniería de Alimentos/Ciencia y Tecnología de Alimentos
Catedrática del Departament de Química de la UIB

«La ciència és el motor que ens duu al futur»

Nívola Ujà

Com vàreu arribar al món acadèmic científic? Esperàveu que acabaríeu on sou actualment?

Vaig arribar a aquest punt una mica per casualitat. Vaig ser estudiant d'aquesta universitat i, mentre estudiava, vaig començar a col·laborar amb els laboratoris d'Enginyeria Química, i em va agradar moltíssim la feina que feien i els projectes d'investigació en què treballava el grup. Més tard, la meva tasca va continuar amb la tesina d'aquest grup i, després, amb el doctorat. No esperava res, simplement m'entusiasmava el que feia i pensava a aprofitar tot el temps possible. Després del doctorat, vaig aconseguir una plaça a la Universitat de València, vaig fer-hi feina un temps, i més tard va sortir una oportunitat a la UIB i vaig tornar. La trajectòria científica és molt llarga i molt difícil. Molt poca gent té l'oportunitat de viure de la recerca i poder establir-se. És veritat que és molt sacrificat, és molt vocacional, perquè si no estàs molt motivada, és fàcil abandonar.

En què consisteix concretament la intensificació dels processos de matèria, el vostre àmbit d'investigació?

La nostra línia d'investigació es basa en enginyeria agroalimentària. Treballam principalment amb productes com la fruita, l'hortalissa i els vegetals, però també hem treballat amb productes típics de les nostres Illes per ajudar a fomentar-los i a millorar-ne la qualitat. Fem feina en processos de transferència de la matèria perquè hem fet feina en assecatge, deshidratació, en processos relacionats amb l'extracció de productes, extracció de productes d'interès, i ho fem intensificant-ho, perquè volem cercar tecnologies que millorin processos ja existents. Actualment, treballam en la implantació d'ultrasons de potència per accelerar processos d'assecatge o extracció.

On són actualment les dones en el món de l'enginyeria? Què significa ser dona en un món ple d'homes?

És veritat que en l'enginyeria, tradicionalment, les dones hem estat una minoria i encara ho som. Fa uns anys, catedràtiques en Enginyeria Química n'hi havia molt poques, i avui en dia representam un percentatge bastant més important. En el meu cas, ha estat fàcil, perquè vaig treballar amb un grup en el qual sempre hem estat majoritàriament dones. Tot i que hem estat minoria, crec que estam ben considerades i ben valorades. Les dones han perdut la por de ficar-se a estudis més tècnics, i això, en tenir més situació d'igualtat en entorns públics com les universitats o similars, fa que ens integrem millor en aquest sistema.

Heu participat en multitud de conferències i congressos arreu del món. Què significa per a vós el concepte «congrés»?

Jó crec que assistir a congressos és indispensable en la nostra professió, i ens aporta molts beneficis: a més de poder estar al dia del que fan altres grups de recerca en línies d'investigació molt similars a les teves, permet incorporar idees noves i aprendre noves tecnologies que potser no se t'havien ocorregut en el teu camp. Però també una part molt important dels congressos és el fet de poder conèixer investigadors estrangers, establir contactes, noves relacions, planificar futures col·laboracions... Tot això també afavoreix que els nostres alumnes de màster o grau puguin fer estades fora de les Illes durant un determinat temps a uns altres centres, conèixer altres entorns, rebre alumnes d'altres centres, i així crear relacions en què germinin col·laboracions amb altres centres.

Vàrem organitzar, a l'edifici Mateu Orfila i Rotger de la UIB, un congrés i vàrem comptar amb UIBCongrés.. Poder comptar amb UIBCongrés va ser molt recomanable.

Què no sabem de química que hauríem de saber?

La visió de la química està canviant i la gent se n'està adonant. Sí que és cert que arrossegam un llast molt feixuc dels primers temps de la Revolució Industrial i del desenvolupament de la indústria, quan no hi havia legislació que controlàs com havien de funcionar les indústries. Avui en dia, la química el que vol és desenvolupar processos més econòmics, però també respectuosos amb el medi ambient, que es fonamentin en l'ús de tecnologies i materials renovables.

Per a mi, tot és química, i és una frase que nosaltres en química tenim interioritzada, però perquè és evident: la roba que duem, els cotxes que conduïm... La seguretat que tenim en aquests productes passa per la química. Si un aliment manté les seves propietats durant un determinat temps, probablement hagi estat perquè hi ha estudis químics darrere que han aconseguit que, per exemple, els envasos siguin inerts, que protegeixin l'aliment, que els materials amb els quals ho fem tot tinguin les propietats que necessitam. Tots els desenvolupaments de materials innovadors estan molt relacionats amb la química.

En quins projectes treballau al vostre grup d'investigació?

Avui dia fem feina amb residus agroalimentaris. Un problema greu que tindrem en el futur és com ens alimentarem, i com podrem treure més rendiment i profit dels productes que obtenim avui en dia. El volum de residus, de productes o d'hortalisses que es llencen avui dia és enorme, i no sols per les parts que no són comestibles, sinó també per les peces que no tenen tanta atracció, que no són estèticament agradables o que estan fetes malbé. El projecte actual cerca maneres amb les quals es pugin aprofitar íntegrament aquests residus. Treballam de manera coordinada amb diferents grups d'investigació a tot Espanya, i cada grup tracta d'aprofitar els residus per a diferents usos. En el nostre cas, intentam d'extreure productes que, una vegada extrets, puguin ser emprats com a ingredients en la formulació d'uns altres productes per donar-los un valor afegit, que aportin un benefici extra.

Com es pot compaginar recerca, docència i investigació?

Encara aquest és un problema en el món de la investigació. El món universitari inclou recerca, docència i gestió. Has de col·laborar en tots els aspectes de la carrera universitària, i no es té realment consciència del que és compaginar-ho amb la vida familiar. Com a membre de la comunitat universitària, necessites tenir un nombre mínim determinat de publicacions, has de participar en projectes d'innovació docent, has de dedicar temps a la gestió... Has de ser competitiu, has de seguir publicant, has de seguir fent feina, encara que tinguis fills que depenguin de tu i la teva parella i

els hagis de dedicar molt de temps.

Creieu que les mesures de conciliació actuals són possibles?

L'edat de les dones investigadores que comencen a ser mares, si és que ho arriben a ser, és de cada cop més gran. Personalment, vaig tenir la gran sort que la meva cap era dona i havia passat per la maternitat poc temps abans que jo i va entendre perfectament la meva situació. No obstant això, en el moment en què ets avaluada per agents externs com l'ANECA (Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació), si durant els mesos de gestació no pots ser al laboratori, la teva productivitat baixa perquè has d'estar pendent d'uns altres assumptes, has de demanar una baixa per maternitat i dedicar el temps necessari per criar els fills... I, a més, encara la conciliació no està dividida al cinquanta per cent amb la teva parella.

Quins són els referents que us han inspirat al llarg de la carrera?

Un gran model per a mi ha estat la meva directora de tesi i líder del meu grup d'investigació, Carme Rosselló. També les dones del meu departament són un referent per a mi, ja que es varen obrir pas en un món ple d'homes, varen ser primerament professores, i em varen fer veure que la carrera de Química és tant per a homes com per a dones. A més, les meves alumnes són un referent pel desig que tenen per conèixer, fan força i et motiven a continuar; s'aprèn molt d'elles.

Què és per a vos la ciència?

Per a mi, la ciència és el motor que ens duu al futur. No puc concebre una humanitat amb futur si no lluita per la ciència i si no posa a la ciència per davant. Amb la ciència, podem fer un món més solidari, més sostenible i un món en el qual podem conviure les persones i l'entorn amb possibilitats d'èxit.

Organitzadora de les Jornades d'Estudis Històrics de la Seu de Mallorca

Professora Titular del Departament de Ciències Històriques i Teoria de les Arts de la UIB

«L'art és la lectura interpretada de la vida»

Quina era la vostra situació quan vàreu començar a fer recerca?

Vaig començar l'any 1976 com a professora ajudant i ho vaig fer amb una tesina sobre el manierisme, la qual s'incardinava en una línia de recerca que en aquells temps es començava a treballar en el camp del de l'art espanyol de l'època moderna.

Sou investigadora principal del Grup de Recerca en Conservació del Patrimoni Artístic Religios (CPAR) i el 2018 vàreu ser nomenada coordinadora científicotècnica de la Catedral de Mallorca. Creieu que avui en dia es valora i conserva suficientment el patrimoni del nostre voltant?

De manera genèrica, existeix una sensibilitat i un raonable compromís cívic, tècnic i administratiu envers la conservació del patrimoni com a memòria col·lectiva. Això no obstant, en el nostre entorn més immediat no observo una voluntat política executiva, ni visualitzo una lectura estratègica del patrimoni en el marc del desenvolupament sostenible. Mallorca desaprofita un potencial i no sembla que en sigui conscient. El cas del patrimoni artístic religiós és el testimoni més palès d'un patrimoni tucat i en procés de degradació accelerat.

Heu col·laborat en el Congrés Internacional d'Arquitectura Religiosa Contemporània i en les Jornades d'Estudis Històrics de la Seu de Mallorca. Quins objectius es varen proposar? Es podrien actualitzar aquestes propostes?

En el primer cas, es tracta d'una plataforma d'estudi multidisciplinari de l'arquitectura religiosa d'àmbit internacional amb metodologies incardinades en el context actual de l'adaptació litúrgica postconciliar. En el segon, s'han obert diverses línies temàtiques per

a tenir més coneixements històrics de la Catedral de Mallorca des de la recerca bàsica i aplicada, procedent de diferents àrees del coneixement. Sens dubte, la continuïtat científica d'aquestes propostes implica la seva permanent actualització metodològica en contextos de transferència.

Des del 1997, heu desenvolupat diversos projectes que han comptat amb el finançament d'entitats públiques. Creieu que avui en dia les administracions donen suport suficient per fer recerca o que, per altra part, els investigadors no cerquen prou on trobar ajuts?

La realitat imposa els seus límits. Crec que és lògicament imprescindible que el finançament públic existeixi i aposti per la recerca, però defens que els investigadors entenguin clarament que ha d'haver-hi innovació i captació de recursos. Hem de fer tants de papers perquè els recursos no són suficients. La Càtedra Seu de Mallorca, per exemple, és una manera de finançar la recerca que fem a la Catedral, i entenc que els mitjans públics t'ofereixen una sèrie de possibilitats, però després ha d'haver-hi una tasca complementària dels equips d'investigació. Estic a favor que la gent cerqui els recursos, no només de públics.

La Història de l'Art ha invisibilitzat les dones?

La Història de l'Art no s'ha ocupat de les dones perquè ni tan sols les tenia identificades. No sabíem res del seu grau de contribució, i les poques que coneixem avui en dia són com a excepcions degudes a processos de reivindicacions personals.

Actualment, la Història de l'Art obre una línia de recerca amb la dona com a objecte d'estudi, i a través de la dona s'introdueixen realitats molt transversals que generen possibilitats d'anàlisi inèdites. Per exemple, en la diversitat, l'homosexualitat, els temes de la dona

monja i la dona en el taller, les dones que es refugien en els aspectes intel·lectuals i tenen experiències creatives... Totes aquestes temàtiques d'estudi, encara queden molt enfora de la realitat, quan la dona experimenta un procés d'integració igualitària. En canvi, la Història de l'Art mai no ha tingut en compte les dones, però ara, a poc a poc, els dona la llibertat de, com a mínim, existir i ser identificades.

Com veieu l'evolució dels drets de la dona i la igualtat entre homes i dones avui en dia? Què queda per fer?

És l'escenari d'un procés que abasta des de l'eix local fins al global, i que passa per l'educació, la consciència social, la política i sobretot pel temps. Esperem que el segle XXI ho gestioni sense defallir.

Depèn també del lloc on et trobis, la formació acadèmica, el teu context social, la feina... En el meu cas, en el Departament de Ciències Històriques i Teoria de les Arts, no he sofert mai situacions de discriminació pel fet de ser dona. A més, ara mateix també em responsabilitzo de la coordinació científicotècnica de la Catedral de Mallorca i treball majoritàriament en un món d'homes, i ni tan sols en aquest entorn tan particular m'he sentit marginada per raó de sexe. Puc assumir que hi ha una realitat de desigualtat, però no l'he experimentada.

Creieu que els mitjans de comunicació afavoreixen la visibilitat de les desigualtats encara existents, o de vegades contribueixen a aquest desequilibri?

Sens dubte, la comunicació és una de les eines més eficaces per donar visibilitat a la desigualtat i afavoreix la consciència i la demanda de responsabilitats.

El problema que veig en tot això és el paper que tenen els mitjans de comunicació en la nostra societat. Per una part, en la meua opinió, fan una feina extraordinària per donar visibilitat a aquesta problemàtica, que és un dels grans reptes del segle XXI. És veritat que n'hi ha que, per altra banda, viuen d'aquests problemes i n'ofereixen un enfocament de premsa groga, però és una opció que no resta importància al fet que els mitjans siguin instruments de màxima eficàcia a l'hora de mostrar i denunciar. La meua visió al respecte, en general, és positiva.

Si haguéssiu de triar una obra artística a la qual tinguéssiu molta estima pel seu significat i composició, quina seria? Per què?

La Pietat Rondanini, de Miquel Àngel. És una escultura del segle XVI, inacabada, oberta, treballada en etapes diferents. És una confessió íntima, un comiat. La vida com a experiència transcendent.

Si haguéssiu de definir el terme «art», com ho faríeu?

L'art és la manifestació sensible o imaginada de la realitat a través de la creació humana, amb les seves pròpies regles. A la fi, l'art és la lectura interpretada de la vida.

Quins són els vostres referents femenins en la vostra àrea de coneixement?

Un dels meus referents és Svetlana Alpers, historiadora de l'art nord-americana, i m'ha fascinat sempre la seva capacitat científica d'articular la transversalitat dels models culturals, sense perdre el detall de la investigació de l'obra d'art. Per a mi, ha estat un referent magistral en l'observació topogràfica per a l'estudi de la història de l'art.

UIBCongrés¹

¹Organització de Congressos
Fundació Universitat-Empresa
de les Illes Balears

La realització d'aquest projecte ha estat possible gràcies a la col·laboració i suport de:

**Fundació
Universitat
Empresa**
de les Illes Balears

Universitat
de les Illes Balears

Universitat
de les Illes Balears

Oficina per a la Igualtat
d'Oportunitats entre
Dones i Homes (OIO)

Il·lustracions realitzades per: Nívola Uyà, Enriqueta Llorca, Eva Barceló, Flavia Gargiulo i Margalida Vinyes

Nívola Uyà

ENRIQUETA

Flavia

flavia

Margalida Vinyes